Год II. — № 14. Пятніца, 8-га красавіка (апрэля) 1921 г Цана нумару 6 марак.

НАША ДУМКА

Палітычная, эканамічная і літэратурная тыднёвая газэта.

У газэце супрацоўнічаюць: НАТАЛЬЛЯ АРСЕНЬНЕВА, Г. Б., ГЕННАДЗІЙ БОГДАНОВІЧ, ВІЛЯНЧУК, МАКСІМ ГАРЭЦКІ, А. ДМАХОУСКІ, АЛЕСЬ КАБЫЧКІН, КРАУЦОУ МАКАР, ДЗЕД КУЗЬМА, М. К-Ч. А.-МСЬЦІСЛАУСКІ, ІВАН МЯЛЕШКА, АНТОН НАВІНА, АДАМ САЛАДУХ, СТАНІСЛАУ ЧЫЖЭУСКІ і інш.

Адрэс рэдакцыі і канторы: Вільня, Вострабрамская, 9.

Цэны абвестак: за адзін радок самага дробнага друку на апошняй страніцы 10 польскіх марак.

Падпіска: на 3 месяцы 100 польскіх марак або 5 хунтаў мукі.

Просім паважаных падпісчыкау зьвярнуць увагу на перамену нашага адрэсу.

Мір у Рызе і Беларусь.

Умова, падпісаная 18 сакавіка ў Рызе між Польшчаю з аднаго боку і Савецкай Расеяй, Украінай і Беларусьсю з другога, зьмяшчае некалькі досыць значных зьменаў раўнуючы з тэкстам пралімінарнага міру з 12 кастрычніка 1920 г.

Артыкулам 2 міравыя ўмовы ў Рызе з 18 сакавіка 1921 г. Расея і Польшча, як і раней, прызнаюць незалежнасьць Беларусі, але гэты-ж артыкул прадугледжывае беспасрэдную граніцу і між Польшчай і Расеяй; 12 кастрычніка 1920 г. Польшча павінна была гранічыць толькі з Беларусьсю і Украінай.

Гэтая новая агульная граніца зрабілася дзеля таго, што Расея „са згоды Усебеларускага зьезда саветаў“ прылучыла к сабе усю Віцебшчыну, г. ё. чацьвертую часьціну усяе Савецкае Беларусі.

Апроч таго, Польшча яшчэ дастаець „папраўкі“ на Беларускай тэрыторыі вокал Радашковіч і ў Тураўскай пушчы.

Артыкул 7-мы гарантуець правы беларускае нацыянальнае „меншасьці“ (!) у чыста беларускіх правінцыях, аддадзеных Польшчы.

Артыкул 8-мы прадугледжывае адмову ад паквітаваньня стратаў ад вайны. Тут ізноў Расея і Польшча робяць умову на рахунак Беларусі, бо ад вайны цярпелі толькі баларускія землі.

Дзеля нас гэтая ўмова, выяўляючая насьмішку над агалошанным Расеяй і Польшчай правам на вольнае самавызначэньне народаў (гл. увод да арт. 2), ня можа мець ніякай абавязковай моцы.

Умова гэтая выяўляе сабою падзел Беларускае зямлі, прычым Польшчы аддаецца уся Горадзенская губэрня і частка Віленскае і Менскае, а Расеі — уся Віцебская. Савецкая Беларусь застаецца пры гэтым пад пратэктаратам Расеі.

Надта заўважаецца яшчэ тое, што ў часе рыжскіх перагавораў у кастрычніку леташняга году на конфэрэнцыі браў удзел старшыня Беларускага Совнаркома камуніст Чарвякоў; цяпер-жа Іофэ падпісываў мір „по довѣренности“ ад Савецкага Беларускага Ураду.

Апроч таго, характэрны зьмэст артыкула 3.

У той час, як Польшча адмаўляецца ад земляў, ляжачых на ўсход ад новае граніцы на карысьць Беларусі і Украіны, — толькі Расея і Украіна, *але не Беларусь*, адмаўляюцца ад зямель, ляжачых на заход.

Гэта надта знаменацельна. Відаць, у радох беларускіх камуністаў зрабілася моцнае парушэньне. Яны адмовіліся ад удзелу ў конфэрэнцыі і *сваю „довѣренность“ расейскай дэлегацыі паставілі у залежнасьць ад вядомых варункаў*.

Беларускае прэсбюро.

Беларусы, інтэрнаваныя у Тухолі.

У концэнтрацыйных лагерах у Тухолі знаходзіцца група беларусаў з Віленшчыны, інтэрнаваных, як „палонныя“.

Летась пры адступленьні польскага войска з Беларусі і Літвы, польская вайсковая і адміністратыўная ўлада зрабіла масавыя арышты сярод тутэйшага насяленьня. Арыштаваных вінавацілі ў „бальшавізьме“, пісалі на іх . . . . пратаколы, а пасьля высылалі ў турмы ў Варшаву і Уронкі на Пазнаншчыні.

У верасьні леташняга году павязьлі тых палонных у лагер ў Домбя. У лістападзе лічылася там 932 беларускіх інтэрнаваных. У лютым 1921 году выдзелена з іх партыя ў 27 чалавек і пасланы спачатку ў макатоўскую турму, а пасьля ў лагер у Тухолі, як палонных, хаця яны наагул не ваявалі і паходзяць з тых мясцовасьцяў, якія цяпер займаюць польскія войскі і ўлады.

Аб тых інтэрнаваных беларусах не вядзецца ніякага сьледзтва, не даюць ім ніякага адказу на просьбы да вайсковых ўладаў і камісій. Не выдаюць ім таксама нічога з забраных пры арыштаваньні рэчаў і грошы, а даецца толькі адказ, што ніякіх дэпозытаў няма і, няма таксама пратаколаў на тыя дэпозыты.

Можа-б вайсковыя ўлады, якім падлягае лагер ў Тухолі, зьвярнулі ўвагу на ўсі гэтыя непарадкі?

А да цэнтральнага польскага ўраду зварочуемся з апеляцыяй, каб тых няшчасных, якія ў паказаным лагеры зносяць голад і холад, выпусьцілі ўрэшце на волю, а ня мучылі іх зусім бяз віны.

„Вперед“ № 32 (515).

Незалежнасьць і зямля.

Мір у Рызе, аканчальна падпісаны 18 марца, аддаў, як вядома, добры кусок Беларускай зямлі Польшчы. Савецкая Расея падаравала гэты кусок Беларусі палякам так, як дораць каня, карову, ці якую рэч мёртвую. І польскі ўрад разам з польскім устаноўчым Соймам так і глядзяць на гэту падараваную ім часьць Беларусі, як на рэч мёртвую, і ня хочуць бачыць, што тамака жывуць нейкія людзі, нейкі беларускі народ.

Польскі ўрад і польскі сойм ясна паказалі свае адносіны да Беларусі ўжо даўно: тады, калі была зацьверджана соймавая пастанова 17 сьнежня 1920 году аб ваеннай колонізацыі забраных абшараў беларускіх. З гэтай пастановы бачылі і бальшавікі, на што патрэбен Польшчы разьдзел Беларусі: бачылі, што палякам патрэбна наша зямля, каб высяліць на яе частку польскіх сялян-беззямельнікаў, каторыя цікавалі на двары польскіх паноў у Польшчы. І, бачучы гэта, ўсё-ж падпісалі рыжскі мір...

Рыжскі мір вызваў гарачы пратэсты з розных бакоў. Пратэставалі проці яго—яшчэ як ён быў толькі прэлімінарны—і беларускае грамадзямства, і беларускі ўрад. Пратэставалі і пратэстуюць соцыялісты і дэмакраты і другіх народаў, у тым ліку расейскія.

„Бальшавіцкая ўлада, — піша пражскі орган Зензінова, Лебедева і Мінора „Воля Россіи“,—абязсіліўшая Расею, выдала галавой Беларусь і паветы з украінскім насяленьнем польскаму імпэрыялізму. Расея соцыялістычная, Расея дэмократычная, Расея працоўная—яе працоўныя масы свайго подпісу пад гэнай умовай не далі і не дадуць“. («Воля Россіи» № 163—26 марца 1921).

А тымчасам беларускае нацыянальнае дабро: зямля,—тое дабро, якое становіць праўную ўласнасьць адвечнага гаспадара краю—беларускага народу, — перайшло ў рукі польскага гаспадарства. Соймавы закон 17 сьнежня 1920 году ясна гаворыць, якія катэгорыі зямельнае маемасьці становяць адгэтуль уласнасьць польскае дзяржавы. А ў гэтым ліку паказаны зямельныя ўчасткі, пакінутыя гаспадарамі, «калі гаспадары іх, або праўныя заступнікі апошніх ня вернуцца да сваей аселасьці да 1 красавіка 1921 году».

1-ае красавіка ўжо мінула. Хто дагэтуль не здалеў вырвацца з Савецкае Расеі-той на сваёй гаспадарцы знойдзе ўжо новага гаспадара: польскага жаўнера. Адгэтуль *права распараджацца бязпанской, казённай, банкаўскай і прыватнай нацыяналізаванай зямлей пераняў ад народу беларускага польскі народ*.

Гэты пераход вынікае з акту, падпісанага ў Рызе палякамі і бальшавікамі. Раз *дзяржаўная ўлада* перайшла ў рукі Польшчы, дык у яе-ж рукі пераходзяць і *ўсе вярхоўныя правы* на уступленай ім бальшавікамі тэрыторыі. Так кажа закон.

Ці рыжскі мір астанецца надоўга ў сіле, ці мо' і яго сустрэне такі канец, як мір падпісаны тры гады таму назад у Бярэсьці,—невядома. Але ясна і вядома, што пакуль Беларусь будзе аставацца ў дзяржаўнай залежнасьці ад усходняга і заходняга суседзяў, пакуль вярхоўная ўлада ў Беларусі будзе належаць не да беларускага народу, а да Масквы або Варшавы, — дагэтуль і *нашым нацыянальным дабром будуць распараджацца чужынцы*, і закон аб польскей ваеннай колонізацыі захавае сваю сілу і буде правадзіцца ў жыцьцё.

Зьмяніць утварыўшаеся палажэньне можна толькі адным спосабам. Гэта—рэалізацыя дзяржаўнае незалежнасьці непадзельной Беларускай Народнай Рэспублікі і зварот беларускаму народу яго вярхоўных, сувэрэнных правоў на яго зямлі. *Толькі незалежная Беларусь можа сама, сваім адумам і на карысьць свайго гаротнага сялянства разьвязаць зямельнае пытаньне*—толькі яна здолее *абараніць* наш найдаражэйшы скарб, основу нашага дабрабыту—*зямлю*.

Палітычная залежнасьць Беларусі—гэта і залежнасьць эканамічная, эканамічнае і соцыяльнае рабства.

І. Мялешка.

Перад Брукселяьскай конфэрэнцыяй.

Пасьля таго, як Лізе Народаў не ўдалося разьвязаць пытаньне аб прыналежнасьці спрэчных тэрыторый Віленшчыны - Горадзеншчыны шляхам плебісцыту, пастаноўлена было склікаць у Бруксэлі конфэрэнцыю з прадстаўнікоў Літвы і Польшчы, якія-б пры пасярэдніцтве Лігі Народаў дайшлі ў канцы канцоў да згоды.

Літва і Польшча далі сваю згоду на Бруксэльскую конфэрэнцыю, і 18 дня гэтага месяца конфэрэнцыя мусіць-што пачнецца, калі... з боку Польскага Ураду ня будзе зроблена ніякіх таму прашкод.

Мы кажам—з боку польскага,—бо як паведамілі ўжо газеты, Літоўскі Урад даў сваю поўную згоду на конфэрэнцыю у Бруксэлі і на тыя ці іншыя яе рэзультаты, а Польскі Урад хоць і даў згоду на вядзеньне перагавораў, але не згаджаецца на арбітраж Лігі Народаў і наогул свае становішча ў адносінах да перагавораў і іх вынікаў хоча абаперці на так званай „нязломнай волі люднасьці“ Сярэдняе Літвы, быццам жадаючай далучыцца да Польшчы, а не да Літвы.

Старшыня будучай Бруксэльскай конфэрэнцыі бельгійскі міністар Гюманс скіраваў нядаўна да Польскаго Ураду новую ноту па літоўскаму пытаньню, аб каторой «Kr. Por.», гавора, што калі-б прыняць прапазыцыі Гюманса, то гэта-б азначала згоду Польшчы на арбітраж. Самой ноты газэта не надрукавала, і мы ня маем магчымасьці дасканальна разабрацца, у чым справа. Відаць, што Гюманс не здаволен становішчам Польшчы ў адносінах да Бруксэльскай конфэрэнцыі і магчымых яе вынікаў. Відаць, што Гюмансу хацелася-бы, каб Польшча дала сваю згоду на арбітраж. А Польшча, як можна вывесьці з комэнтарыяў «Kur Por.», арбітража ня прыйме.

Такім чынам палажэньне патроху высьняецца.

Літва гатова на перагаворы і на арбітраж.

Польшча гатова на пераговоры і проціў арбітража.

Галоўнай тэмай конфэрэнцыі, безварункова, зьявіцца тэрыторыяльнае пытаньне.

Ведаючы непрымірымасьць поглядаў Літвы і Польшчы, прад'яўляючыхсвае прэтэнзіі на адну і тую-ж тэрыторыю, трудна чакаць, каб без арбітража тут можна было-б абыйсьціся. Бо мы-ж бачылі ужо, што плебісцыт ня мог адбыцца, ад сойму у Вільні адмовіліся беларусы, ліцьвіны і жыды, а потым і урад Сярэдняй Літвы, хоць толькі-часова. Але скліканьне Сайму у Вільні, каб яно ізноў было паднято і было на гэты раз праведзено ў жыцце, ня ёсьць выражэньне справы паспраўядліваму,

бо акцыю выбараў у Сойм вядзе ня ўсё насяленьне Сярэдняй Літвы, а толькі польская яго частка пры урадзе з прадстаўнікоў аднэй толькі польскай нацыянальнасьці Разумеецца, і арбітраж ня ёсьць найсправядлівейшы спосаб развязаньня пытаньня, але што-ж рабіць, калі ні плебісцыт, ні Сойм не ўдаліся, не пачынаць жа вайны, каторая развязвае справу сілаю кулака, а ня сілай розума і добрай волі.

Некаторыя адломы польскага грамадзянства гатуюцца і зноў падняць акцыю за склікальне Сойму ў Вільні. Цікава было-б даведацца, ці згаджаюцца гэтыя староньнікі Сойму, каб выбары у Сойм адбыліся пры такіх варунках: 1) выбарная тэрыторыя абхоплівае ўсю Віленшчыну і Гарадзеншчыну, а ня толькі невялічкую найбольш спольшчаную частку Віленшчыны, 2) выбары адбываюцца пад кантролем Лігі Народаў, 3) цяперашняя, выключна польская, адміністрацыя замяняецца новай, зложанай з прадстаўнікоў усіх зацікаўленых нацыянальных элемэнтаў, 4) выбары адбываюцца не раней, як праз год, каб кожная старана магла падгатавацца да выбараў; цяпер— яна падгатаваны толькі палякі.

Генарал Желігоўскі ў сваім пісьме да кн. Сапегі, высказываючыся проціў арбітража, выражае пэўнасьць, што урад Польшчы ня будзе прашкаджаць скліканьню Сойму з усёй спорнай тэрыторыі.

Такім чынам і значная частка польскага грамадзянства і афіцыяльная ўласьць Сярэдняй Літвы стаяць за Сойм, калі-б Брукселькая конфэрэнцыя скончылася няўдачна.

Якім спосабам вырашыцца пытаньне аб тым ці іншым лёсе спрэчных тэрыторый,— ці арбітражам, ці Соймам, ці плебісцытам, —абы толькі не вайной — і становіць задачу Брукселькай конфэрэнцыі.

В—К.

Рэзультаты дрэннай палітыкі.

Зусім дарэмна польскі тэлеграф у працягу досыць даўгога часу даваў фальшывыя інфармацыі аб рэзультатах плебісцыту у Горнай Сілезіі.

Ці-ж ня сьмех, што Варшава урачыста адсьвяткавала „пабеду".

Цяпер шыла вылезла з мяшка... Аказалася, што палякі прагралі плебісцыт, дастаўшы толькі 38% галасоў. За немцаў галасавала 62%.

Гэта ужо, здаецца, чацьверты плебісцыт, які палякі праграллі. Праграллі чэскую Сілезію з Чэхамі, Усходнія Прусы і Вармію з Немцамі, цяпер Горную Сілезію праграллі ізноў з немцамі.

Што-б усі гэтыя польскія паражкі значылі?

Быць можа, палякі праграллі плебісцыты з тэй прычыны, что польская насяленьня на спорных тэрыторыях меней, як немецкага, чэскага, жыдоўскага і інш. Быць можа, плебісцыты адбываліся ў мамэнты, нявыгодныя для палякоў?

Праўда тое, што польскае насяленьне Усходніх Прусаў, Вармії і Горнай Сілезіі моцна зьнемчана, прывыкла да нямецкай культуры і парадкаў, але усё ня можна сказаць, што яно перастала лічыць сябе палякам. Аб гэтым сьведчаць статыстыка, складзеная ў 1910 годзе у Горнай Сілезіі. Статыстыку гэтую складаў нямецкі урад і, значыцца, данныя статыстыкі не маглі быць штучна падтасаваны на карысьць палякаў. Скарэй — наадварот.

І вось, з гэтай статыстыкі 1910 году мы бачым, што у Горнай Сілезіі 52% яе насяленьня прызналі сваёй роднай мовай— мову польскую, а 48%—мову нямецкую. Адсюль вывад, што палякоў у Горнай Сілезіі больш, як немцаў, і, значыцца, палякі павінны-б былі выграць плебісцыт.

Для гэтага, апрача ўсяго, быў і вельмі выгодны для Польшчы мамэнт. Антанта пачала окупацыю нямеччыны за тое, што немцы адмовіліся выплачываць наложаную на іх контрыбуцыю. Нямеччыне пагражае як захват новых тэрыторый, так і фінансавы крах, які ўсім сваім цяжарам ляжа на народ. Адным словам, горшага палажэньня, у якім апынуўся нямецкі народ, трудна і прыдумаць. І ня гледзячы на ўсё гэта, насяленьне Горнай Сілезіі аддало большасьць сваіх галасоў за Нямеччыну і проціў Польшчы.

Дзіўная рэча! Здавалася-б, што павінна быць наадварот, бо у Сілезіі большасьць насяленьня — польская, бо Польшча мае ў асобе Антанты, асабліва-ж Францыі, магутнае падтрыманьне і г. д.

Відаць, што усе спагадаючыя Польшы варункі нечым касуюцца. Але-чым-жа?

На гэта мы мусім адказаць коратка: дрэннай польскай палітыкай.

Ад самага пачатку свайго незалежнага існаваньня Польшча трымаецца на ваенным палажэньні і да апошніх дзен ваявала амаль ні з усімі суседзямі. Аграмадная армія і такая-ж вялізарная армія „чыноўнікаў" зьяўляюцца для зруйнаванай несканчаемай вайной Польшчы непасільным цяжарам, у рэзультаце чаго польская марка зусім абясцэніваецца, адбудова краю затрымліваецца, зямельная рэформа не праводзіцца. Мір, заключаны з бальшавікамі, штоб аб ім ні гаварылі, ня мае ў сабе пэўнай гарантыі, што польска-бальшавіцкая вайна ізноў не пачнецца. Беларусь і Украіна падзелены... і гэтым мірам паміж Польшчай і Расеяй... і гэта зусім не драбніца, гэта — casus belli ўва ўсякі мамэнт для аднэй і другой стараны. З Літвой у Польшчы найгоршыя адносіны. Галіцыя усімі сваімі сіламі змагаецца з Польшчай, каб ня быць ёю захопленай.

З усяго гэтага відаць, што ў Польшчы ня ўсё добра, што Польшчы не хапае добрых адносін з суседзямі і добрай палітыкі у сваіх дамовых справах.

І да тэй пары, пакуль Польшча не пакіне сваёй сучаснай палітыкі, заўсёды будзе так, як у Горнай Сілезіі. Замест каб выграць, Польша будзе праграваць.

Як пасьцелішся, так і высьпішся...

Віляньчук.

Дакумэнты з гісторыі беларускага войска.

У БЕЛАРУСКУЮ ВАЙСКОВУЮ КАМІСІЮ Палкоўніка ЧУНІХІНА-КАРВЕЦКАГА.

ЗАЯВА.

У канцы 1917 году стаяўшыя на фронпе аддзелы расейскай арміі, пад упылвам бальшавіцкай агітацыі, былі сасўсім ужо демаралізаваны. Тагды па намаганьню саюзьнікаў, Камандаючы Румынскім фронтам дазволіў фармаваць нацыянальныя аддзелы. Гэтым спосабам саюзьнікі спадзяваліся, што націянальны рух у гэтых аддзелах, дасьць ім патрэбную спайнасьць і дысціпліну, дзякуючы чаму будзець магчыма утрымаць проціў немцаў фронт. К гэтаму часу беларусы на румынскім фронце ўжо мелі свае нацыянальныя аргенізацыі. З іх перш за усе грэба адзначыць створаныя агульным выбарным парадкам армейскія і франтовыя рады, каторыя выбіралі армейскіх і франтовага камісараў. Камісарам румынскага фронту быу вайсковы урад. Манцэвіч. Справа сыцісла фармаваньня нацыянальных аддзелаў была даручана Камісіям з прадстаўнікоў кожнай нацыянальнасьці. У Беларускую Камісію як выбарны ад Рады быу прызначаны і я. Прызначаньне гэта было падцьверджана прыказам па Штабу Румынскага фронту ад 2-га студня 1918-га году, № 529. Праца камісіі ішла гэтакім чынам: сябры камісіі выбіралі аддзел, каторы складаўся найбольш з тэй ці другой нацыянальнасьці, альбо аддзел меў гістарычнаю лучнасьць з тою, ці другой нацыянальнасьцю і за тым, пасьля абгавору справы аб нацыяналізацыі гэтых аддзелаў у камісіі з прадстаўнікамі нацыянальнасьцей, каторым было дазволена фармаваць свае аддзелы, паведамляўся Камандуючы Фронтам, каторы у прыказе па фронту і аглашаў аддзел нацыяналізаваным.

Беларуская Камісія раней за ўсё пастанавіла нацыяналізаваць 4-ты корпус, каторы да вайны доўга стаяў у Беларусі і складаўся амаль што не з адных Беларусаў. Гэты корпус у поўным сваім складзе з усімі аддзеламі і быў прыказам па фронце аглошаны — Беларускім. Далейшая праца камісіі была скіравана перш за ўсё на выдзяленьне з Беларускіх аддзелаў жаўнераў іншых нацыянальнасьцей і папаўненьне іх беларусамі, пераведзенымі з аддзелаў другіх нацыянальнасьцей. Другое, ня менш важнае заданьне, якое стаяла перад Камісіяй, гэта была праца над абуджэньнем нацыянальнай сьвядомамасьці сярод жаўнераў-беларусаў і рыхтаваньне іх да шчырай працы дзеля абароны свяеей бацькаўшчыны—Незалежнай Беларусі. За даўнасьцю часу не магу прыпомніць усіх беларускіх аддзелаў, але апрача 4-га корпуса добра ведаю: Таўрогенскі пагранічны полк, каторы увесь складаўся з беларусаў, быў прыказам па фронце названы Беларускім Гусарскім Нацыянальным палком. Акрамя гэтага, помню, як ад палкоў 41-ае п. дывізіі (да вайны стаяла у Віцебску і Магілеве) была ў штабе фронту дэлегацыя з просьбай аб прызнаньні дывізіі беларускай. Беларуская Вайсковая Камісія лічыла сваё заданьне выканаьным: беларускія аддзелы былі прыведзены ў патрэбны вайсковы парадак, а нацыянальны рух скасаваў і сляды бальшавізму. Ужо вайсковая камісія пачала клапаціцца аб тым, каб адправіць беларускі аддзелы на бацькаўшчыну, калі, на бяду

Лясы і нашая будучыня.

(*Гл. № 11*).

Хымічныя прадукты з торпу, як прадукты вывазу. З торпу можна затое дабываць іншыя прадукты, як прыкладам, кокс, смалу і газ, тое чаго такая ўсюды вялікая нястача. Калі-б нашыя залежы торпу ды былі ў Нямеччыне, дык пэўне-ж там асьвячылі-б электрычнасьцяй ня толькі месты і мястэчкі, але і вёскі. Возьмем хоць для прыкладу электрычную станцыю ў Багародзку пад Масквою, якая давала той на 75 в. і апалівалася толькі торпам.

Будаваньне з цэглы, бэтону і зялеза. Але нам патрэба дрэва ня толькі на апал, ня меней і на будоўлю, бо край наш зруйнаваны вайною. І вось тутака аканомія лесу магчыма заменаю дрэва цэглаю, бэтонам і зялезам. Гліны і пяску для цагельняў маем даволі, а выраб зусім танна стоіць.

Вось гэта ўсё аб паляпшэньні нашага ляснога багацьця, дзякуючы аканоміі ці замены дрэва торпам на апал, цэглаю, бэтонам, ці зялезам на будоўлі. Разам, грамадзяне, мусім рупіцца, каб гэта праводзіць у штодзеннае жыцьцё.

Лясны экспорт. Але гэтага мала для нашае будучыні, **мы** мусім зьвярнуць ня меней увагі на экспорт, г. зн. вывяз за граніцу. Нам патрэбны грошы, а яны мусяць прысьці ад другіх гаспадарстваў.

Адным з першых месц у экспорце Беларусі займалі лясы. Ужо цяпер бачым, як з усіх бакоў Эўропы зьяжджаюцца ў Беларусь агенты, як прапануюць нам за «вялікі грош» купіць ня толькі нашае ляснное багацьце, але захапіць у свае рукі і ўсе лясныя вырабы і гэтым зрабіць нас сваімі парабкамі і нявольнікамі.

Трэба быць самім гаспадарамі. Мы мусім самі быць гаспадарамі свае зямлі, але быць гаспадарамі практычнымі, мусім вы разьліва ведаць, як весьці гаспадарку, што дзеля гэтага патрэбна.

Лясныя вырабы ў 1912 г. Але зьвернем нашую ўвагу на лясныя вырабы Беларусі да вайны.

Ведама, што нашая старонка адная з найбагацейшых лясамі сярод Балтыцка-Чарнаморскіх зямель, і вытвары з дрэва даходзілі да даволі вялікіх лікаў, гэтак прыкладам, у аднэй Менскай губ. годні лясны балянс вырабаў даходзіў да 9 міл. рублёў. Але разгледзім кожную губэрню паасобку.

Назоў губэрні.	Пільняў фанэрных хвабрык.	Рэшта хвабрык ляснога вытворства.	Усяго	Агульны лік работнікаў	Вартасьць вытворства у рублёх.
Віленская	30	9	39	1597	2.931.600
Горадзенск	40	4	44	888	1.315.400
Менская	85	19	104	4420	9.531.100
Магілеўск.	57	5	62	2106	3.421.200
Віцебская	17	4	21	1144	1.920.500
Усяго	229	41	270	10.155	19119800

З гэтае табліцы бачым, што ў 1912 г. у Беларусі было 270 хвабрык лясных вырабаў з агульным лікам работнікаў ў 10.155, а годні балянс даходзіў да 19.119.800. Пеўна-ж лічбы гэтыя надта малыя раўнуючы з тым, што можна было-б зрабіць. Прыкладам можа служыць Мэмель, дзе ў год агульны балянс лясных вырабаў даходзіў да 13 міл. руб., а ў ўсёй-ж гэта з лясоў Беларусі і Літвы.

Першае месца лясных вытвораў займуюць пільні і фанэрныя хвабрыкі (229) і толькі 41 хв. займалася вытворамі з дрэва іншых гатункаў. Адгэтуль ясна, што ляснае вытворства стаяла ў нас на даволі нізкай ступені развіцьця. Даволі шырака стаяў выраб сярнічак, паперы і дравяснае масы і зусім слаба дабыча хымічных прадуктаў з дрэва.

За 1910 — 1912 г.

Губэрні	Вытворства паперы і дравеснае масы у руб.	Вытворства сярнічак.	Хымічнае вытворства.
Віленская	306.800	80.500	—
Горадзенск.	—	205.600	—
Менская	314.200	3.226.100	—
Магілеўская	669.100	331.200	136.300
Усяго	1.290.100	3.843.400	136.300

Па культурнай роўні першае месца займаець Магілеўшчына, дзе даволі шырака стаяла навет хімычнае вытворства. Тут дабывалі з дрэва смалу, дравесны уксус, формалін, уксусны парашок і г. д.

Цяпер за час вайны ўсё гэта зруйнавана. Мы павінны зьвярнуць пільную ўвагу, каб ня толькі вярнуцца да старых часоў, але пашырыць і палепшыць гэты гатунак лясных вырабаў. Цяпер хімічных прадуктаў з дрэва не стае і блізу таго, што няма на ўсім сьвеце. Маем гэтакі гарэлага лесу, а гэта найлепшая сырызна на сухую перагонку дрэва.

Вось у кароткіх словах агульны агляд нашага ляснога балянсу.

Ужо вышэй было казана, што дзеля развіцьця нашага ляснога гандлю канечным і першым варункам ё вольны доступ ня толькі да мора, але і чараз усю рачную сыстэму, якая лучыць нашыя землі з морам. Але дзеля гэтага мы мусім добра ведаць, што маем. А маем вось што:

Даўжыня водных дарог.

Губэрні	Сплаўных: Толькі часьць	Сплаўных: для плытоў	Усяго	Для параходоў.	Разам
Віленская	1223	1798	2951	573	3529
Горадзен.	337	1313	1650	787	2437
Менская	1449	4103	5552	1782	7334
Магілеўск.	423	1132	1555	1068	2623
Віцебская	948	1797	2745	814	3559
Усяго	4.380	10.073	14.453	5.024	19.477

Значыцца мы бачым, што маем яшчэ адзін вялізарны плюс дзеля развіцьця ляснога гандлю — гэта 19.477 в. згодных дзеля гэтае мэты водных дарог. Трэба адцеміць, што і тут мы шмат багацейшыя за Літву і Украіну, а першае месца сярод усіх беларускіх губэрняў выпадае на Меншчыну — 7.334 в., якая і найбагацейшая лясамі.

Будучыня наўперад за Менскам, бо ён цэнтр, што лучыць і Балтыку і Чорнае мора цераз Украіну.

Канчаючы наш агляд мусім сказаці, што ўся будучыня толькі ў нашых руках, што мы мусім як найбарджэй узяцца да творчае працы каля ляснае гаспадаркі і ляснога вытворства, каб ня толькі выратаваць наш край ад страшнае разрухі, але можам і навет бордза зрабіць лясы нашым запраўды залатым дном. Дык да працы, барджэй да супольнае працы мае, браты.

Алёна Дубіцкая.

1920 г. кастрычнік.

Румынія раптам зрабіла сэпаратны мір з Аустра-Нямецкай коаліцыяй, паводлуг якога усе, так званыя рускія, адзелы ў Румыніі павінны были дэмобілізавацца, а усё вайсковае ўзбраеньне пакінуць румынам. Згодна пастановы саюзьнікау-усе вайсковыя рєчы, якія пакідаліся Румыніі, павінны былі перадавацца румынскаму ураду камісіямі з прадстаунікау рускіх, румынскіх, і саюзнага камандаваньня, па актах і сьпісках. У аднэй з такіх камісій—Бэндэрскай працавау і я. У горадзе Ясах пад даглядам некалькіх афіцэраў быў пакінуты архіў з усімі важнейшымі дакумэнтамі аддзелу Румынскага фронту, тамака і знаходзяцца ўсе акты і спісы ўсяго, што было пакінута рускімі аддзеламі ў Румыніі. У гэтым архіве можна знайці прыказы па Румынскаму фронту аб зьбеларусаваньні аддзелау, опісі і акты маемасьці гэтых аддзелау, выдадзенай румынскаму ураду. К гэтаму дакладаю, глаунакамандуючым румынскім фронтам быу румынскі кароль, дзеля чаго з гэтым павінны лічыцца і сучасны румынскі урад. Як мне ведама, украінскі урад атрымау усю маемасьць аддзелаў Румынскага фронту.

Далэй ідзе спісак розных дакумэнтаў аб тых ці інтых працах палкоуніка Чуніхіна-Карвецкага ў кірунку стварэньня беларускай арміі.

Подпіс:

Чуніхін-Карвецкі, палкоунік.

Сьнежань 1920 г.
м. Лодзь.

Аб працы на весцы.

Некалі— ў перадваенныя часы,—беларуская нацыянальная работа мела характар выключна культурны і эканамічны. Усе думалі, што тыя палітычныя варункі, ў якіх мы жылі, будуць існаваць яшчэ доўгія гады, і толькі узьняўшыся на вышэйшую культурную ступень народныя масы здолеюць іх зьмяніць. Расейская дзяржава здавалася тады шмат каму такім магутным волатам, каторага ніхто і нішто пабіць не здалее. Толькі невялікая частка грамадзянства, толькі найбольш гарачыя галовы вялі тады палітычную барацьбу, рыхтуючыся да рэвалюцыі.

Цяпер палітыкай занімаюцца ўсе. Усялякія зьезды, якія адбываюцца ў нас, усялякія нарады занімаюцца бадай выключна пытаньнямі палітычнага характару. I гэта зусім зразумела: бо ў гэты мамэнт важыцца пытаньне аб усей будучыне нашае Бацькаўшчыны, бо нашы дужэйшыя суседзі, панавёўшы на Зямлю Беларускую мільёныя арміі, рвуць і рэжуць яе на кусочкі, жадаючы на сьмерць забіць наш народ. Вось чаму ўсе сьвядомыя беларусы горача выступаюць з пратэстамі проці такога зьдзеку над Беларусьсю, вось чаму палітыка займае ў нас першае месца.

Палітыка пакрыла сабой усё. Усё, што робіцца ў нашым краю, хоць-бы гэта былі справы чысты культурныя, ці эканамічныя, абяртаецца ў палітыку.

Самае пацьверджаньне *факту, што на Зямлі Беларускай жыве Народ Беларускі*, мае палітычны характар, мае вялікую вагу для палітыкі.

На кожным кроку гавораць нам гэта... нашы ворагі! Так, нашы ворагі, бо яны разумеюць, што, жадаючы паняволіць нашу Бацькаўшчыну, ім першым чынам трэба паказаць сьвету, быццам тут ніякіх беларусаў няма! У часе першай польскай окупацыі польская ўлада „выпрацавала" нават асаблівую статыстыку, ў каторай паказана, што на Зямлі Беларускай няма ніводнага беларуса-каталіка, бо хто каталік, той бач і паляк! Зусім так сама пад панаваньнем Расеі нас усіх запісавалі на паперы маскоўцамі...

Раз нашы ворагі хочуць паказаць, быццам нас няма,—значыць, гэта карысна для іх і шкодна для нас. Вось, мы і павінны ў сваей працы на вёсцы перш за ўсё кіравацца да таго, каб паказаць, што мы, беларусы, запраўды існуем, што мы тут ёсьць і становім не якуюсь малую жменьку, а большасьць насяленьня, што ўся зямля гэта—наша!

Як гэта зрабіць?

На гэтае пытаньне мы і хочам даць адказ:

Кожын сьвядомы беларус, гдзе-б ён ні быў, павінен ясна и цьвёрда казаць, хто ён ёсьць. У нашых сялянскіх масах, часта мала сьвядомых і збаламучаных рознымі чужацкімі агентамі, гэта мае асаблівую вагу,—тым балей, калі яны бачуць, што да беларушчыны прызнаецца інтэлігэнт. Весь, гэты інтэлігент *кожным сваім крокам, кожным словам ці то ў прыватным, ці ў грамадзкім жыцьці*, можа і павінен *сцьвярджаць сваю беларускасьць*, можа і павінен — бо гэтага ніхто і нішто забараніць яму і перашкодзіць ня здолее. Розныя „стражнікі крэсовыя" і другія чужацкія найміты стараюцца запужаць нашых сялян, стараюцца ўліць у іх душу *страх прызнавацца, што яны беларусы.* Гэты страх трэба зьніштожыць, трэба яго разагнаць, — і зрабіць гэта можа найлепш *прыклад інтэлігентаў і наагуль сьвядомых беларусаў.*

Барацьба з нацыянальным тэрорам, з гэтым бязпрыкладным пужаньнем беларуса, каб ня сьмеў прызнавацца да свайго народу, — барацьба гэта павінна станавіць першую задачу кожнага сьвядомага беларуса ў яго працы на вёсцы. Раз народ *перастане баяцца* гвалту, якім яго пужаюць, ён зусім паслядавацельна зробіць сам далейшы крок у кірунку разьвіцьця *нацыянальнае самасьвядомасьці.*

Ізноў-жа дзеля гэтага патрэбна якоесь жывое дзела, якаясь рэальнасьць, штось відочнае, ярка беларускае. Мала будзіць самасьвядомасьць толькі славамі: народ верыць ня сказу, а паказу, і яму трэба гэтае жывое дзела беларускае *паказаць*. Там, дзе закладзена беларуская школа, дзе існуе беларуская коопэратыва, або, хоць-бы гурток моладзі ці нешта падобнае, — там беларуская справа ў вачах народных мас становіцца *рэальнасьцю.* Мне даводзілася чуць словы радаснага зьдзіўленьня ад сялян, калі яны даведываліся аб існаваньні, напрыклад, беларускіх гімназій, сэмінарый і да т. п. Есьць гімназія — значыць, ёсьць інтэлігенцыя беларуская, каторая тамака вучыць, і хутка нарасьце новая інтэлігенцыя, каторая цяпер вучыцца ў гімназіі па беларуску! Значыць, ёсьць ужо сіла беларуская; значыць, гэта сіла з кожным годам будзе павялічвацца!..

Жывое дзела — гэта *і паказ і самацэль.* Як дробныя саляныя крышталікі, каторыя іскрачкамі сьвецяцца ў перасычанай вадзе, паказваюць прысутнасьць у ёй солі,— так нашы нацыянальныя установы і арганізацыі паказваюць, что наш народ жыве, што ў ім ёсьць творчая сіла, што ён сам сябе можа здаволіваць — здаволіваць свае рознародныя патрэбы цела і душы сваімі-ж уласнымі сіламі. У гэтых установах і арганізацыях гуртуецца і выяўляецца беларускае жыцьцё. Няхай варожая нам улада наездчыкаў і окупантаў разьбівае і зачыняе іх,—нам гэта ня страшна: такія *гвалты могуць рабіцца толькі ў цяперашні пераходны час.* Затое кожын гвалт будзіць у нашым народзе пачуцьцё, што тыя, хто прышоў да яго з фальшывымі славамі аб вызваленьні і узьдзеў яму новыя путы няволі,—гэта чужая яму, варожая сіла...

Як бачым, кожная праява нашае нацыянальнае працы, нашага нацыянальнага жыцьця, хоць-бы чыста культурная ці эканамічная, ёсьць сама на сабе спосабам абароны нашае Бацькаўшчыны ня толькі ад культурнае, але і ад палітычнае няволі. I калі наша вясковая інтэлігенцыя, калі ўсе нашы сьвядомыя беларусы, якіх штораз больш аб'яўляецца па вёсках, будуць рабіць сваю работу нават толькі ў межах культурна-прасьветных і эканамічных, дык яны гэтым самым узмацуюць і нашу чыста палітычную барацьбу — барацьбу за волю, незалежнасьць і непадзельнасьць Беларусі.

Г. Б.

Рэформа школы у галоўнейшых культурных краех і працоуны мэтод у выкладаньні фізыкі.

(Гл. № 11).

Зьвяртаючыся да фізыкі, прыхільнікі гэтага кірунку лічаць патрэбным прымаюць пры ізучэньні яе працоўны прынцып ці самастойныя лабараторныя заняткі вучняў, бо гэтыя апошнія навучаць дзяцей самаму важнаму ў жыцьці, а іменна пядсьцерагаць (наблюдаць) і рабіць з падсьцярогаў (наблюдзеньняў) праўдзівыя вывады. У жыцьці ўсякаму дастаецца злучваць сваі дзеяньні з падсьцярогамі (наблюдзеньямі) й навет рабіць дасьледы для ўсьпеха сваіх спраў. Але мастацтва рабіць заключэньне. з падсьцярогаў і дасьледаў, г. ё. так званая «логіка экспэрымэнта» мала каму даецца. Звычайна дасьледы (вспыты) «ставяць няправільна», а яшчэ часьцей робяць няправільныя заключэньні з верна падсьцеражоных фактаў. Ізучаючы лабараторным шляхам фізыку, на аснове уласных дасьледау і падсьцярогаў, вучань.

Легка можа ўсвоіць гэту логіку экспэрымэнта, і гэта будзе самым карысным для жыцьця рэзультатам ізучэньня фізыкі. Апроч таго, ізучаючы па працоўнаму прынцыпу фізыку, г.-ё. самастойна працуючы ў лабараторыі з самага малодшага ўзросту, вучні навучацца ня толькі глядзець навакола сябе, але й бачыць, а таксама-ж падсьцерагаць і ізучаць прыроду. Самастойныя лабараторныя заняткі па фізыцы могуць даць вучням і другое вельмі дарагое ў жыцьці уменьне, вычытваць з кніжак па трэбнае веданьне, г. ё. «уменьне знахадзіць патрэбныя факты й падробнасьці ў кнігах наагул, а ня толькі ў справачных», як гаворыць праф. Алівэр Лодж.

Бо множства людзей звычайных здольнасьцей заняты прымяненьнем навук да падробнасьцей практыннага жыцьця гэткім спасабам: яны нічога важнага не разьвязваюць сваім розумам, а проста вычытваюць і прымяняюць правілы з кніг, у якія яны запісаны болей ведаючымі людзьмі.

Калі ужываньне працоўнага прынцыпа пры выкладаньні шмат якіх навукаў спатыкаець сур'ёзныя пярэчаньні, дык карыстаньне гэтым мэтодам пры вучэньні фізыкі ўсюды спатыкаець аднадушае падтрыманьне як з боку пэдагогаў і вучоных, таксама і з боку ўладаў усіх культурных старон. Выходзяцы з агульна-прызнаных заданьняў школьнае адукацыі, прыходзяць да перакананьня ў неабходнасьці працоўнага прынцыпа пры выкладаньні фізыкі.

Ў дакладзе відных вучоных і пэдагогаў, прадстаўленым Меранскому зьезду нямецкіх прыродаведальнікаў і дактароў у 1905 годзе кажыцца паміж іншым следуючае: «Выкладаньне фізыкі павінна даць вучням савакупнасьць асобных, ужываных у у жыцьці зьведаў, а таксама навучыць іх правідловаму ужываньню сваіх пачуцьцяў і ўменьню апісываць успрынятае адпаведна з запраўднасьцю». Памяркоўна з гэтым, «выкладаньне фізыкі», гаворыцца далей у вышэйуспомненым дакладзе, „трэба весьці галоўным чынам эўрыстычна, пры чым нельга здавольнівацца тым, каб вучні толькі здалёка глядзелі досьледы на (вопыты), якія паказываюцца на экпэрымэнтальным стале. Толькі ў тым выпадку, калі сам вучань працуець над здзейсненьнем хоць бы самых простых досьледаў, ён навучыцца ўсебакова і лёгічна меркаваць зьявы, крытычна прыглядацца і асьцярожна дзеіць".

У праграмах і вучэбных плянах 1901 году для прускіх сярэдніх школ сказана: «З школы вучань павінен вынесьці ўменьне правідлова орьіентавацца пры помачы сваіх пачуцьцяў і правідлова апісываць бачанае ім; ён павінен уразумець законамерную сувязь зьяваў прыроды і значаньне законаў прыроды для жыцьця; ён павінен азнаёміцца і з шляхамі, якія прыводзілі і могуць прыводзіць да пазнанья гэтых законаў. Нагляднае прадстаўленьне і экспэрымэнт павінны заняць віднае месца ў выкладаньні.

А. Дмахоўскі.

(Пряцяг будзе).

Дуэт на разьвітаньне.

Пасьля падпісаньня Рыжскага міру Іофэ і Домбскі пацалаваліся.

З газэт.

Іофэ.
Абнімі, пацалуй,
Новы друг мілы мой,
Яшчэ разік хуччэй
Пацалуй гарачэй!

Домбскі.
Няхай эндэкі мяне скараюць
Затое, што цябе люблю
Я і эндэкаў не страшуся,
Што захачу, то і зраблю.

Іофэ.
Я ура-камуніст,
Я насьледнік цара,
Я народы дзялю
Лёгкім ўзмахам пяра.

Домбскі.
Нашто дарэмне ваявалі,
Было-б спакойна можна жыць
А Беларусь і Украіну
Змаглі-б заўсёды падзяліць.

Іофэ.
Не патрэбна мне іх,
Я ня знаю таскі,
Я душыць буду іх
Аж да труннай дашкі.

Разам.
Вялікі нам тут дзень настау,
Як Рыжскі мір на сьвет паўстаў!
Усё весяліцца і лікуе,

— — — — — — — — —

Музыка без языка.

Штодзенныя весткі.

Пятніца, 1 *красавіка* 1921 *г.*

— Поль Гіманс, які дэлігаваны Лігай Нацый за старшыню у Брусэльскую камісію на час польска-літоўскіх перагавораў аб лёсе Віленшчыны, паслаў польскаму Ураду ноту, у каторой ад іменьня Лігі Нацый выказывае жаль, што Польшча не прыняла агулам прапазыцый Лігі 3 сакавіка. Гіманс запрашае, далей, польскіх дэлегатаў прыехаць у Брусэль, каб пачаць перагаворы, папераджаючы аднак Польшчу, што яна павінна згодзіцца на варункі Лігі Нацый; разам ён выражае надзею, што Польша не захоча перашкаджаць перагаворам.

— Быўшы аўстрыяцкі імпэратор Карл зьявіўся ў сталіцу Вэнгрыі і заявіў, што ён хоча быць вэнгерскім каралём.

— Зьезд соц.-дэмакратаў у Швэцыі выказаўся за прылучэньне да III інтэрнацыяналу.

— Два вялізныя аэропляна, зробленыя ў Нямеччыне прыляцелі у Нью-Іорк (Паўночн. Амэрыка) прайшоўшы 3700 кілём. бяз спуску за 29 гадз. 38 мін.

Субота, 2 *красавіка* 1921 *г.*

— Лейд-Джордж радзіўся з ваенным міністрам аб новых спосабах прынукі проці Нямеччыны, дзеля яе упорства.

— З Парыжу паведамляюць, што Чэхія прыме на сябе абавязак акупаваць лінію Майна, а Польша займе вайскамі Верхн. Сілезію.

— У Верхн. Сілезіі неспакойна. Палякі просяць аб ўвядзеньні стану абляжэньня.

— Украінцы ў Вене дасталі весткі, што на Валыні і у Кіеўшчыне пашыраецца шмат расейскай манархічнай літэратуры.

— Польскія гандлёвыя кругі ладзяцца пасланць дэлегацыю з купцоў у Расею, каб завязаць гандлёвыя зносіны з Расеяй.

— Ангельская работніцкая партыя пастанавіла не прылучацца да III інтэрнацыяналу.

— Расейскі Савецкі Урад аддае нямецкой фірме Круппа Охценскі і Пуцілаўскі заводы ў Петраградзе з правам эксплаатаваць іх 6 гадоў.

— Дзеля няпрыхільных адносін італьянскага грамадзянства да Са-

Усіх паважаных грамадзян падпісчыкаў, якія неакуратна дастаюць „**НАШУЮ ДУМКУ**", надта просім паведаміць нас аб гэтым.

вецкага Ураду, бальшавіцкі пасол Вароўскі пакідае Рым.

— У Варшаву зьбіраецца прыехаць пасол старой Расеі п. Маклакоў.

Нядзеля, 3 красавіка 1921 *г.*

— Антанта вымагае, каб Нямеччына выдала яшчэ 1.100 гармат, 17.000 куляметаў, 230.000 стрэльбаў.

— Францыя зьвярнулася да Польшчы з прапазыцыяй зьбіраць 50 проц. падаткаў з усіх тавараў, што прывозяцца з Нямеччыны.

— У Бэрліне надта неспакойна, на вуліцах баррыкады. У горад прышлі новыя войскі, у Эссэне адбылася дэмонстрацыя работнікаў, чакаюць забастоўкі на заводзе Круппа.

— У Вэнгрыі некаторыя вайсковыя аддзелы абвесьцілі дыктатуру б. аўстрыяцкага імпэратара Карла; паведамляюць, што 70% арміі перашло на яго старану. Карл абвесьціў, што ён не баіцца Антанты, якая апрача папяровых пратэстаў нічога зробіць ня зможа, Выехаць з Вэнгрыі ён адмовіўся.

— Рада Антанты пастанавіла ужыць усе способы, каб ня дапусьціць дынастыю Габсбургаў на вэнгерскі прастол.

— У Румыніі арыштавана шмат камуністаў.

— У Нямеччыне забастоўкі нясьціхаюць, работнікі выказываюць свае спачуцьце Расеі.

— Амэрыканскі Сэнат вялізнай большасьцю галасоў выказаўся проці гандлёвых зносін з Сав. Расеяй.

— Вітос заявіў карэспандэнтам польскіх газэт, што польскі Урад вядзе вялікую дыплёматычную працу, каб дабіцца карысных для Польшчы рэзультатаў плебісцыту ў В. Сілезіі. Па яго словах Польшча павінна дастаць больш, чым даў плебісцыт, які адбыўся ў варунках карысных для немцаў. У скорым часе да Урадаў вялікіх Дзяржаў выедзе урадавая і соймавая камісія, якая павязе да іх усе матэр'ялы датычныя В. Сілезіі. Вітос дзякаваў Корфантага за працу, праз якую палякі пабядзілі ў плебісцыту.

Панядзелак, 4 красавіка 1921 *г.*

— У Владывасток (Усх. Сыбір) адбыўся процібальшавіцкі Зьезд. Было 600 дэлегатаў розных партый.

— У Маскве падпісана пэрсыцка-бальшавіцкая умова.

— Рада паслоў пачала падгатоўчую працу па правядзеньню мяжы у В. Сілезіі на груньце рэзультатаў плебісцыту. Аканчальна гэта пытаньне будзе разьвязана у канцы красавіка.

— Польскія і Нямецкія духаўнікі у В. Сілезіі зьвярнуліся да сваіх парафіян з прапазыцыяй спакойна чакаць рашэньня Антанты, аб лёсе В. Сілезіі.

— Магчыма вайсковая дэмонстрацыя Антанты проці Вэнгрыі, калі б. імпэратар Карл не пакіне Вэнгрыі. Антанта вымагае, каб ён выехаў ў Швэйцарыю.

— Нямецкія газэты пішуць, што каля Сувалак зьбіраюцца польскія войскі.

— Надзвычайнае пасяджэньне Сойму для ратыфікацыі рыжскага міру адбудзецца 14 красавіка.

— Правадыры кранштацкага паўстаньня кажуць у газэты, што паўстанцы не пакідаюць думкі аб далейшай барацьбе проці бальшавікоў, дзеля чаго яны маюць і аружжа і вайсковыя прыпасы. Яны спадзяюцца, што агульнае паўстаньне і барацьба проці Савецкае улады у Расеі будуць пашырацца.

— Савецкі урад патрабуе ад Фінляндыі выдаць аружжа, што прынясьлі з сабой кранштацкія бежанцы.

— У Маскве арганізуюцца Чырвоныя Нямецкія войскі.

— У Дзьвінск прыяжджаюць новыя уцекачы з Расеі, некатарыя прайшлі пехатой тысячы верст.

— У Магілеве хунт хлеба каштуець 4.000 рублеў, за хунт солі на вёсцы даюць 15, 20 тысячаў.

— У Петраградзе тэрор страшэнны.

Аўторак, 5 красавіка 1921 *г.*

— Бытомскі аддзел нямецкой партыі цэнтра высовывае пытаньне аб незалежнасьці В. Сілезіі.

— Вашынгтонская Рада адвакатаў не дазволіла б. прэзыдэнту Вільсону займацца адвакацкай практыкай.

— Францускі урад адмовіўся ад далейшей дапамогі галодным жаўнерам арміі Врангеля.

— Махно і Зялёны занялі Палтаву.

— Польшча вядзе перагаворы аб гандлю з Лацьвіей і Вэнгрыяй.

— З Пекіна паведамляюць аб страшэннай галадоўцы у Кітаю. За год памерла 50.000 чалавек.

— Паўстаньне у Сярэдняй і Усходняй Сыбіры пашыраецца.

— Красін падпісаў дагавор з аднэй ангельскай фірмай, каторая узялася папраўляць для Расеі паравозы. За гэта ёй будуць плаціць золатам.

Серада, 6 красавіка 1921 *г.*

— У Нямеччыне безпарадкі сьціхаюць. Паліцыя арыштавала расейскіх камуністаў. У Бэрліне спакойна.

— На чале манархічнага руху у Вэнгрыі стаіць гр. Адрашы.

— У Петраградзе, ў сувязі з ангельска-савецкім гандлёвым дагаворам, папраўляецца порт і адчыняецца таможня.

Провінцыяльны аддзел.

Цяжкі лёс Беларускае Вучыцельскае Сэмінарыі ў Барунах.

Лістом Дэпартамэнту Асьветы Сярэдняе Літвы ад 1 лютага 1921 году № 119 грамадзяніну Сымону Рак-Міхайлоўскаму даручана было як дырэктару арганізаваць Беларускую Вучыцельскую Сэмінарыю ў Барунах Ашмянскага павету, у страшэнна зьнішчаных за час вайны і забруджаных будынках былых муроў базыліан-уніятаў. Шмат энэргіі і працы давялося прылажыць дырэктару-арганізатару сэмінарыі: зроблены рамы і зашклены вокны ў патрэбных для сэмінарыі памешканьнях,—на гэта пайшло 12½ пудоў шкла; занова зрэмантаваны (не было ні дзьверцаў, ні ўюшек) 14 печаў і 2 пліты, устроена кухня для вучняў,—на 80 асобаў; папраўлена 14 дзьвярэй (новыя замкі, ручкі, кручкі); насколькі было магчыма умебляваны былі — хоць і надта бедна — памешканьні для клясаў і інтэрнату. На ўсё гэта Беларуская Школьная Рада ў Вільні і Дэпартамэнт Асьветы Сярэдняе Літвы выдалі значныя грошы. Да 15 лютага ўвесь рэмонт быў скончаны і 16 пачаліся прыймовыя экзамены ў сэмінарыю зьявілася экзаменавацца шмат падросткаў ад 13 да 17 гадоў, але вытрымала экзамен толькі 58 асоб, з якіх былі складзены дзьве першыя клясы сэмінарыі. З 21 лютага пачаліся ў сэмінарыі сыстэматычныя лекцыі; кожнага дня пасьля лекцыяў усе вучні заняты былі фізычнай працай, ачышчаючы парожныя памешканьні аграмаднага будынку ад сьмяцьця, бруду, living рознага друзу, падбіраючы да вакон рамы, якія валяліся і ў парожніх пакоях 2-х паверхняга будынку, і ў сутарэні, і на суфіце, і на дзядзінцу, замацоўвалі дзьверы дротам, ці дошкамі і цьвякамі, каб жывёла ўсякая не разгулівала, ў гэтых пекных калісь-то мурох. За тры тыдні будынак стаўся чыстым і ужо Барунам не пагражала ранейшая небасьпека заразы на вясну.

Пакуль усё гэта рабілася, ворагі беларушчыны маўчалі, бо ніхто з іх не спадзяваўся, што можна што-небудзь арганізаваць і устроіць да лета у гэтак запушчаных будынках. Але беларусы усё перамаглі, і сэмінарыя стала працаваць. Тады пачаўся гвалт. Падбухторваемая двумятрыма асобамі, мяйсцовая паліцыя і адміністрацыйная ўлада пачалі чапляцца да сэмінарыі. Дайшло да таго, што дакумэнт дырэктора сэмінарыі Рак-Міхайлоўскага на „**uruchomienia** праз яго **Białoruskiego Seminarjum Nauczycielskiego w Borunach**“, атрыманы ім з Дэпартамэнту Асьветы Сярэдняе Літвы, за подпісам віцэ-дырэктара Дэпартаменту п. Федоровіча, быў прызнаны паліцыяй з благаславенства Ашмянскага павятоваго старасты, няважным і не адпаведным і—14 марца паліцыя спыніла лекцыі, забраўшы ключы ад памешканьня ў клясаў сэмінарыі і запечатаўшы беларускія школьныя падручнікі, сэмінарыйную бібліотэку, клясовыя дзеньнікі; навет скрыпку аднаго вучыцеля хацелі забраць, каб ня можна было вучняў абучаць сьпевам.

Яшчэ раней, у канцы лютага, сэмінарыю адведаў начальнік I району Ашмянскага павету, каб прасачыць, што там робіцца. 4 сакавіка, ў дзень св. Казіміра, у часе фэсту ў Барунах, прыехаў з Ашмянаў Комэндант паліцыі з цэлым дзесяткам паліцыянтаў і даючы паняць выйшаўшаму з касьцёла народу, што ён зьневажае беларускую сэмінарыю, пачаў рабіць рэвізію ў кватэры дырэктара, дзе на знаходзіўшагася там сэкрэтара сэмінарыі Янку Бэкіша быў спісаны пратакол за нашэньне вайсковага ўбраньня. А, ўрэшце, 14-га сакавіка начальнік рэвіру замкнуў клясы і пазбавіў вучняў сэмінарыі ня толькі вучэньня, але і прост чытаньня беларускіх кніг, бо запечатаваў і сэмінарыйную бібліотэку.

Нам давялося бачыць у Беларускай Школьнай Радзе адзін дакумэнт ад дырэктара сэмінарыі, які апавядае аб жудасным навет і ў нашы дні здарэньні ў інтэрнаце сэмінарыі таго-ж 14 сакавіка. Цытуем частку гэтага дакумэнта літэральна: „14 сакавіка г. г., а 5 гадзіне увечары, ў памешканьне інтэрнату зайшоў паліцыянт з постэрунку ў Барунах, па прозьвішчу Кірдзік, з карабінам за плячмі і з шабляй на баку; нічога ня кажучы, ён пачаў пераглядаць кніжкі і падручнікі, частка якіх яшчэ засталася на руках у вучняў, а потым сказаў: „Wolno czytać książki tylko polskie albo rosyjskie; kto będzie czytał książka białoruska, ten dostanie kulka w łeb“. Пры тэй цішы, якая панавала сярод перапалоханых вучняў, гэтыя словы паліцыянта былі ясна чутны ўсімі, быўшымі пад той час ў інтэрнаце“.

У гэткіх кароткіх словах паведамленьня пратакольнае формы чытаем мы жудаснае апавяданьне дырэктара сэмінарыі аб гэтай усемагутнай ўладзе на правінцыі звычайнага паліцыянта. Ведаем мы, што у сэмінарыі ёсьць дзеці, якім ня скончылася яшчэ і 14 гадоў. Што-ж робіцца у душы гэтага хлапца, які любіць сваю беларускую кніжку і за якую паліцыянт пагражае яму сьмерцю? Няўжо гэткая мэтода можа выхоўваць ў людзях ды і падростках пашану да ўлады, якую выяўляе сабою памянёны паліцыянт? Няўжо з Ашмянаў, ад павятовага начальства даюцца гэткія інструкцыі на перыфэрыі, каб запужываньнем разагнаць сэмінарыстаў і каб гэткім манерам лягчэй пахаваць тады было гэтую маладую кузьню беларускае культуры?

Бацькі вучняў і суседзі іх з акалічных вёсак і валасьцёў, дачуўшыся аб спыненьні лекцыяў і вестках аб магчымым пераносе сэмінарыі у другое мейсца, пачалі ужо пасылаць просьбы да Часовае Урадуючае Камісіі ў Вільні аб аднаўленьні лекцыяў і застаўленьні сэмінарыі у Барунах.

Будзем спадзявацца што калі не Дэпартамэнт Унутраных Спраў, дык сама Камісія растлумача у належны спосаб павятовай ўладзе і паліцыі яе правы і што сэмінарыі будуць вернуты ключы і навучаньне дзяцей узноў там пойдзе, бо — як мы мысьлім — не ў інтэрэсах-жа і самой ўлады наўмысьля пашыраць проці сябе незадаваленьне беларускае люднасьці.

С.

Ад Рэдакцыі. Як мы даведаліся ў астатніх днях, Дэпартамэнт Асьветы выдаў Барунскай Сэмінарыі паперу, што яна мае знахадзіцца там, *але толькі часова*. Відаць, стараньні ворагаў сэмінарыі зрабілі ўплыў... Тымчасам насяленьне падало Урадуючай Камісіі праз п. Тарашкевіча, рэферэнта беларускіх школ, *некалькі заяў з сотнямі подпісаў на іх*, каб сэмінарыя была у Барунах. Цікаўна, якую пастанову зробіць Урадуючая Камісія, як разгледзіць гэтыя заявы? Няўжо-ж нам ізноў абальлюць сэрцы крывёю, як тое было ў справе закрыцьця беларускай гімназіі ў Будславе і недапушчэньня ў Сьвіры?

Мы чакаем ад грам. Ліхтаровіча справядлівасьці і вымагаем ад грам. Тарашкевіча належнае цьвёрдасьці.

Беларускі прытулак у Горадні.

На дзетак беларускага прытулку надта прэтэндуець Горадзенскае праваслаўнае духавенства, якое ліцыць сябе пакрыўджаным, што дзеці знаходзяцца не пад расейскімі уплывамі, а выхаваньне атрымаўваюць у чыста-беларускім духу. Некатарыя з найбольш энэргічных духоўных—прадстаўнікоў Горадзенскае духоўнае консісторыі—дамысьляюцца да самых сьмелых ходаў, каб хоць якім-небудзь чынам раней ці пазьней можна было пашыраць у гэтым шматлюдным прытылку расейшчыну. Замаскоўваюць яны гэта усё (протоіерэі Кірыла і Пётра) стараньнем нібы зьберагчы сярод дзяцей асновы праваслаўнае рэлігіі. Здаючы ў арэнду Горадзенскага Аддзелу Беларуск. Варш. Камітэту будынак Барыса-Глебскага манастыра пад памешканьне гэтага прытулку, гэныя айцы духоўныя дамысьліліся ўжо да таго, што ў кантракце ставяць гэткія варункі, каб не прымаліся ў беларускі прытулак дзеці іншых рэлігіяў, каб узгадавацелькамі былі толькі асобы, добра знаныя з рэлігійнага боку членам праваслаўнае консісторыі, каб жадных гульняў дзеці не устраівалі у прытулку (беларускія сьпевы, гульні, спэктаклі) і г. д. і калі якую-небудзь з узгадавацеляк (усе яны шчырыя беларускі) айцы-апекуны залічаць ня надта моцнай з боку праваслаўнае рэлігіі (трэба разумець адначасова, што яна варожжа адносіцца і да расейскіх уплываў) і ня будзе выдалена з сьценаў прытулку, дык айцы духоўныя маюць тады права зламаць кантракт і пазбавіць прытулак займаемага ім даўно вышэйпамянёнага памешканьня, на рэмонт якога Беларускі Камітэт ужо выдаў значныя грошы.

Мала гэтага. Чалавекалюбівыя айцы ў сваей любасьці да дзяцей дайшлі да таго, што вымагаюць, каб Беларускі Камітэт згадзіўся карміць з дзіцячага катла (значыцца, адбіраць ад поўгалодных дзяцей) нейкіх духоўных „трехъ лицъ живущихъ въ монастырѣ“. Вось гэтага ужо мы ніяк не спадзяваліся ад членаў консісторыі: ня толькі ніколі не гавораць з дзецьмі яны пабеларуску, а рэлігійныя асновы прышчэпляюць дзецям толькі ў расейскай мове, але хочуць навет адбіраць частку яды ад дзяцей.

Мы верым, што тыя асобы ад Камітэта, якія маюць падпісываць кантракт, растлумачаць памянёным айцом нясуразнасьць іх вымаганьняў.

У.

Трэба ставіць спэктаклі! Бяз „Нашай Думкі“ нудна жыць.

(М-ка Гарадок Вялейскага павету, Віленск. губ.).

Летась у Гарадку разоў, мусіць, з пяць ставілі спэктаклі у будынку, дзе-цяпер гімназія. І кожны раз ня толькі не хватала мясцоў, а навет і стаяць недзе было. З вёсак прыходзіла мала, бо і так ня было месца. Ставілі „Чорт і баба“, „Паўлінку“ „Сватаньне“ і інш. Артысты і артысткі гулялі добра, а сёлета глаўны наш арганізатар Барыс Ігнатовіч нешта залянаваўся. Янук Сьцяпуржынскі і Янук Награбецкі шмат разоў ужо спаміналі, каб ізноў што паставіць, бо так надта маркотна. Шкода, што ў нас няма кабет-артыстак; тая, што найляпей гуляла, Стэпка Навікевіч, выехала; але пастараўшыса—ўсё можна зрабіць.

Нова-адчыненая (стараньнямі п. Тышкевіча і інш.) беларуская гімназія працуе надта добра, ня гледзячы на тое, што ніадкуль памогі ня можа дастаць.

„Наша Думка“ прыходзіць дужа неакуратна, што вельмі ўсім прыкра. Ня думаем, каб вінавата была толькі пошта.

Просім паважанага рэдактара разабраць гэтую справу у сваёй канторы. Я, напрыклад, после 11-га сакавіка не дастаў яшчэ ніводнага нумара.

Вёска надта ўпадабала „Думку!“ Каб гэта было бліжэй, дык яшчэ болей ёсьць, дужа многа, што хочуць і маглі-бы пры несьці на падпіску мукі.

Гарадоцкі.

Навука—шлях да лепшай долі! Трэба ўчыцца!

(*М-ка Гарадок Вялейскага павету, Віленскае губерні*).

Сем гадкоў была вайна
Чыстае мучэньне!
І за гэты час у нас
Дзеткі бяз вучэньня.
Паглядзіш: дачка, сынок
Ростам аж да бэлькі,
Толькі толк які?—яны
Цёмны, як бутэлькі!
Хоць вучыцелямі нас
Бог і не абідзеў,—
Толькі вучачы дзяцей
Мала хто іх відзеў:
Той узяўся за саху,
Гэны за будоўлю,
Трэці краму адчыніў
І начаў таргоўлю.
Кісялевіч толькі, вось,
Шчыра быў узяўся,
Каб дзяцей як падучыць,
Ды й той адказаўся:
Ён прасіў, каб за труды
Збожжам заплацілі.
І згаджаліся—пасьля
Шмат яму скруцілі.
Што-ж? пакінуу ён тады
Школу, мілы браце,
І шукае для сям'і,
Хлеба ў магістраце.
І задумаўся тады,
Беларус манчоны:
Што рабіць? ізноў у нас
Дзеткі ня вучоны!
І як раз на гэты час
Тут з Расеі каце
Недалёкі жыхар наш,—
Пан Тышкевіч, браце.
Як наш шчыры беларус,
Меўшы хэньць вяліку
Памагчы тут цемнаце,
Дый памог бяз ліку.
Ён будынак агледзеў
І, сказаўшы люду:
„Прысылайце мне дзяцей:
Я вучыць іх буду“.—
Стаў памошнікаў шукаць...
Кісялевіч першы,
Пра якога я пісаў
Тут вышэй у вершы.
І гімназія ў мамэнт
Тут запрацавала,
У Гарадку чаго яшчэ
З роду ня бывала.
Школа толькі: быў зімой
Доўга кляс заняты,
Ды дырэктар быў у тым
Тут нявінаваты.

— — — — — — — —

І вучобных дзён тады
Аднялі ня мала.
Не такая ў тым бяда,
Дось таго мяшаюць,
Знаньня вучняў ані чуць
Тым не павышаюць.
Ды вось трэба кожны раз
Сьвяткаваць тры сьвяты
І народ пасьля вайны
Бедны не багаты.
За вучэньня заплаці,
Кніжачку, цятрадку...
А капейку, скуль узяць?
Сам падумай, братку!
Два маргі тэй пяшчуры—
Шырыней тры крокі.
Як тут жыць, з чаго плаціць?
Божухна высокі!
Вось паўгода, як нашоў
Хлеб ужо упрочкі,
І ня бачылі яго
Бедных дзетак вочкі.
Сын на гэта не глядзіць
Дзень і ночь галосе
У гімназію яго
Адпусьціць ён просе:
— „Татка, шчыранькі, пусьці:
Нам плаціць-жа мені,
А з сабой я набяру
Бульбачкі ў кішэні“.
Агарнула бацьку жаль—
Бедны аж заплакаў.
Сын малы, а, даліпан,
Маладзец-аднакаў.

Грошаў негдзе ён дастаў,
Лапці неяк здыгаў,
Хоць і доўга у сяле
Па суседах ныгаў.
І завёў у Гарадок
Сына у навуку,
Дзе праз два дні стаў чытаць
Незьле ён на друку.
Хоць сьмяюцца там з яго:
„Абдзіруза“, кажуць.
На бравэрцы другі раз
„Пехату“ пакажуць.
Не глядзіць на гэты сьмех
Хлопчык ані сколькі,
Прысланіўшыся ў кутку
Вуча ды і толькі.
А багаты хай сабе
Сколькі хоча вале,—
Рад вось хлопчык, што яго
Наш вучыцель хвале.
Навет стаў вучыцца ён
Загранічнай мове:
І гімназія, глядзіш,
З гэтай нетры лове
Тых людзёў, што, можа-быць,
Некалі нам скажуць:
— „Досіць мэнкі, беларус!“
І як жыць—пакажуць.

Пятрук Прадуха.

М. Лебедзева, Ашмянскага павету.

У нашым мястэчку адчынена у лістападзе 1920 г. беларуская двухклясовая школа, а ў студні 1921 г. польская. Дзеля тае прычыны, што школьны будынак з самае восені заняты быў праз войска, абедзьве школы знаходзяцца ў прыватных памяшчэньнях. У школьным будынку адзін маленькі пакоік займае пад кватэрү вучыцель беларускае школы. П. кіраўніца „Стражы Крэсовае“ ў Вялейскім павеце п. Невяроўская задалася мэтаю выжыць адтуль гэтага вычыцеля з сям'ёю. Яна дабілася ад п. Старасты Вялейскага павету распараджэньня высяліць з кватэры сям'ю вучыцеля П. праз начальніка Маладэчанскаго райёну. Ні заява вычыцеля, што ў мястэчку немагчыма сямейнаму знайсьці кватэру, бо ў мястэчку стаіць войска, ні довады на права займаць гэту кватэру як вучыцелю мяйсцовае школы—нічога не памагае. Усюды адзін адказ: «Tu będzie polska szkoła!» А чаму ў гэтым будынку ня можа быць і польская, і беларуская школа? (Будынак мае дзьве клясы і тры пакоі дзеля кватэр) і чаму вычыцеля П. трэба выкідаць проста на вуліцу, калі ў гэтым будынку пакул няма, і пэўне да восені ня будзе, ніякай школы? На гэтыя пытаньні хіба дасьць адказ п. Невяроўская, якая 20 сакавіка у м. Лебедзева каля касьцёлу зьбірала подпісы дзеля тае-ж мэты.

Падбярозавік.

Палавіна гаспадароў ня маюць коні.

„Спакой“ ня даў спакою. Кіно-тэатр у мястэчку. Сьмерць вучыцялёў у турме.

(*М-ка Дзятлава Слонімскага павета, Горадзенскае губерні*).

Наш павет з наступленьнем вясны пачынае будзіцца да жыцьця. Жудасную карціну выяўляе з сябе плён вайны. Найгорш прыйшлося нашаму селянству. Бадай палавіна коней узята або палякамі або бальшавікамі, а рэшта, цяпер, з наступленьнем вясны падае ад ліха-каросты. Падыйшла рабочая пара. Ня чутна таго гоману і сьмеху на полі, як бывала у гэтую пару. Бязмала палавіна гаспадароў засталася бяз коней... Але паміж імі ёсьць шмат такіх, каторыя ня падаюць духам і сьмела узіраюцца ў будучыню, чакаючы лепшых дзён. Не гаруй—пацяшае адзін селянін другога—Бог дасьць сконгу сваё, памагу я табе, абы толькі здароўе..... У сувязі з вялікім недахватам коней, пачалася страшэнная крадзеж. Сеньня ў аднэй вёсцы — заўтра у другой — пасьля ночы прападаюць коні з хлява. І так па цэлай ваколіцы. Але ў астатніх часох зладзействы пачынаюць уціхаць. Цяпер у нас спакой Польшчы з бальшавікамі. Здавалася, што пасьля сямёхгадовай бойкі слова „спакой“ павінна было-б прынесьці змучанаму народу вялікую радасьць, але на жаль, гэтага няма. Той самы смутак, тая самая жуда, вечныя воханьні і стогны аб цяжкім жыцьці. Гэтыя раны, зробленыя вайною, прыйдзецца лячыць цэлыя гады. Будзіцца наша ваколіца і да культурнага жыцьця—пераходзіць на палажэньне перадваеннае. Так, напрыклад; тут арганізавалі кінотэатр. Гэта здабытак культурнае вартасьці і дае вялікі плюс нашаму мястэчку, але шкода, што ён ня можа прынясьці нашаму селянству усё тое, што добры тэатр мог-бы даць. Непадходзіць ён дзеля свае пастановкі карцін Ставяцца такія рэчы, на каторыя селянін пазірае, як на нешта для яго незразумелае, непадобнае да яго уласнага жыцьця. Шкода! а быў такі час, калі мы хацелі, а навет ужо арганізавалі свой запраўдны тэатр у м. Дзятлаве у 1919 годзе. Усё было-б добра, каб ні арэшт і нарэшце сьмерць вучыцялёў у Беластоцкай турме. Гэто чорная з чорных страніца гісторыі нашага мястэчка.

Маленькі.

БЕЛАРУСКАЕ ЖЫЦЬЦЁ.

Кніжныя навіны. Выдавецтва «Т-ва імя Ф. Скарыны» у Коўні друкуець дзве новыя кнігі: **„Самавучыцель беларускай мовы“** (для пісьменных парасейску) і **«Праўнічы расейска-беларускі слоўнік»** з дадаткам падручніка для ўрадоўцаў. Першая з гэтых кніг выйдзе з друку па Вялікдзень.

Новыя выдавецтвы. У Бэрліне арганізуецца яшчэ адно беларускае выдавецтва, пад назвай **«Асьвета»**, з учасьцем нямецкіх выдаўцоў, пры каторым апроч усяго мае быць заложана спэцыяльная школа для наборшчыкаў-беларусаў на наборных машынах. Школа мае быць няплатная.

Расейскае выдавецтва ў Бэрліне **„Скіфы“** так сама стала прыймаць да друку беларускія выданьні, прыгатаваўшы для таго асаблівасьці беларускага шрыфту.

ТУТЭЙШАЕ ЖЫЦЬЦЁ.

Дэкрэт № 198.

Галоўнакамандуючага Войскамі Сярэдняе Літвы, дапаўняючы дэкрэт ад 28 кастрычніка 1920 г.

Дапаўняючы дэкрэт мой № 10 з 28 кастрычніка 1920 года аб выключных правох, дарованых Часовай Урадуючай Камісі (Dz. Urzęd. № 1 з 17 лістапада 1920 г.) загадваю — на час у 6 месяцаў з дня апублікаваньня гэтага дэкрэта — ніжэйпісанае:

Арт. І. Часов. Ур. Каміс. надаю права спыняць і зачыняць органы друку, у якіх зьмешчаны творы, выяўляючыя дзеяньне, прадугледжанае артыкуламі 128, 129, 132 і 133 угал. улаж. 1903 г.

Арт. 2. Гэты дэкрэт набірае моцы з 1 красавіка 1921 г.

Вільня, 1 красавіка 1921 г.

(—) **Ст. Мокржэцкі**
час. сп. аб. Галоўнакамандуючага войскамі Сяр. Літвы.

(—) **А. Ахматовіч**
Час. сп. аб. Старшыні
Час. Урад. Комісіі.

Закрыцьце газэт.

1-га красавіка зачынены газэты: „Літва“, „Straż Litwy“ і „Nasza Ziemia“ якія баранілі інтарэсы літоўскага і беларускага народаў.

Злавілі банду.

Крымінальная паліцыя злавіла ў Вільні банду, якая шмат людзей пазабівала і аграбіла.

Растрэл.

Надзвычайны палявы суд у Вільні пастанавіў пазбавіць воінскага званьня і пакараць сьмерцью капітана Пётру Паёнка за машэньніцтва і хабарніцтва. 2 красавіка раніцаю засуджанага растралялі.

Забойства 10 чалавек.

Надоячы ў в. Немеж (8 вёрст ад Вільні) разбойнікі, прыехаўшыя нібы-та з Вільні на аўтамабілю, забілі ў карчме 6 чалавек насьмерць і 4 паранілі чуць дыхаўшы. Цяперь і гэтыя памёрлі. Паліцыя спадзяецца знайсці душагубаў. Забітую Гінду Кац, 21 год ёй, перад сьмерцью згвалцілі.

Новая часопісь.

31-га сакавіка выйшаў першы нумар новае тыднёвае газэты ў польскай мове „Głos Ludu“. Рэдактар і выдавец А. Даменікоўскі шмат месца дае ў сваёй часопісі асьвятленьню беларускіх спраў. Адрас: Вільня, Дабрачынны з. № 6—3.

Цягнуць пад суд.

Вядомага літоўскага дзеяча М. Біржышку, рэдактара газэты «Straż Litwy» цягнуць над суд за газэтны артыкул.

Пісьмо у Рэдакцыю.

У № 12 (25 сакав. 1921 г.) «Нашае Думкі» надрукавана рэзалюцыя Цэнтральнае Рады Беларускага вучыцельскага Саюзу ў справе выкладаньня беларускай мовы і беларусазнаўства у Літоўскай Духоўнай Сэмінарыі («Праваслаўных сэмінарскіх Курсах», як заве яе Вучыцельскі Саюз). Гэтай рэзалюцыяй Цэнтральная Рада вуч. Саюзу пратэстуе проці таго, што, ня гледзячы на пастанову Эпархіальнага Зьезду, на гэтых курсах не выкладаецца беларусазнаўства, у чым Цэнтр. Рада угледзіла «ігнараваньне волі і патрэб беларускага народу» і «выразьліваю злую волю адміністрацыі Курсаў». Дзеля таго, каб даць чытачам «Нашае Думкі» справядлівае разуменьне аб гэтай справе, адміністрацыя Сэмінарыі просіць рэдакцыю даць месца гэтым радкам на шпальтах сваей газэты.

Адбыўшымся у чэрвені месяцы 1920 году Эпархіяльным зьездам ўзапраўды была зроблена пастанова аб тым, каб увясьці ў лік агульнаадукацыйных навук сэмінарыі беларускую мову і беларусазнаўства, як абавязковыя прадметы. Можна дадаць, што гэта пастанова зроблена была як раз па жаданьню самой адміністрацыі Сэмінарыі, каторая і паклапацілася падгатаваць на Зьездзе грунт, каб гэта пытаньне прайшло без ніякай перашкоды. Апіраючыся на гэту пастанову Зьезда, адміністрацыя Сэмінарыі зараз-жа, у тым-жа чэрвеню, пасьля зьезду падала быўшаму тады Польскаму Ураду падгатаваны яшчэ раней вучэбны плян, па якому адвяла ў агульнаадукацыйных клясах Сэмінарыі 16 тыднёвых лекцый на беларусазнаўства і беларускую мову. Польскі Урад ня толькі згаджаўся ў той час зацьвердзіць гэты плян, але абяцаў, навет, даць і грашовую дапамогу на утрыманьне Сэмінарыі. (Цяперашні Урад нічога на Сэмінарыю не дае). Палітычныя і ваенныя здарэньні, быўшыя ў ліпеню, спынілі ўсю гэту справу. У восень 1920 году ня толькі ня стала магчымасьці адчыніць Сэмінарыю у поўным складзе клясаў, дзеля таго, што блізка ўся Эпархія была адрэзана ад Вільні фронтам, але ледзь можна было сабраць толькі некалькі даўнейшых вучняў. Урэшце, пасьля даўгіх змаганьняў, усе-ж удалося адчыніць дзьве старшых (5 і 6) багаслоўскіх клясы у складзе ўсяго 20 вучняў. У гэтых клясах па праграме нічога, апрача багаслоўскіх навук, няма, а дзеля гэтага не выкладаецца і беларуская мова. У лютым 1921 году адміністрацыя Сэмінарыі паспрабавала было адчыніць і 4 клясу, дзеля выкладаньня у каторай беларускай мовы запрасіла і вучыцеля (п. М. Гарэцкага), але к абвешчанаму сроку не сабралася патрэбнай колькасьці вучняў, і кляса ня была адчынена. Увесьці-ж беларускую мову, ці беларусазнаўства у 5 і 6 клясах, асабліва пры скарочаным вучэбным годзе, няма ніякай магчымасьці, в тэй прычыны, што большасьць вучняў гэтых клясаў ня вучылася дасюль у Сэмінарыі, і дзеля гэтага патрэбна павялічваць лік лекцый па багаслоўскім навукам і выкладаць у гэтых клясах і тыя багаслоўскія навукі (апалёгэтыку, гісторыю царквы і інш.), якія выкладаюцца у малодшых клясах. Гэта шкода, праўда, выкупляецца у значнай меры тым, што блізка усе вучні 5 і 6 кл., што цяпер ёсьць у Сэмінарыі, ці былі раней слухачамі беларускіх курсаў і беларускай гімназіі, ці займаліся і займаюцца ў розных беларускіх культурна-прасьветных і палітычных установах,—наогул ёсьць людзі добра ведаючыя беларускую мову і знаемыя добра з беларускім рухам, тым болей, што яны усі беларусы. Калі з будучага году, Бог дасьць, удасьца адчыніць якую-небудзь з малодшых клясаў, то там зараз-жа будзе уведзена беларуская мова і беларусазнаўства без усякага напаміньня Вучыцельскага Саюзу.

З усяго гэтага відаць, што тут няма ні „злой волі адміністрацыі Сэмінарыі“, ні «ігнараваньня волі і патрэб беларускага

народу", а ёсьць толькі цяжкія варункі, у якіх знаходзіцца у гэты час уся беларуская праваслаўная царква і беларускі народ.

Будзем думаць, што ня надта далікатнае выражэньне ў сваёй рэзалюцыі Цэнтр. Рада вуч. Саюзу дапусьціла не па «злой волі», але „па няведаньню".

Сп. аб. рэктара Сэмінарыі

В. Богдановіч.

Інформацыйны аддзел

Беларускі Нацыянальны Камітэт, Вільня, Вострабрамская 9, пакой 5. Старшыня Фабіян Ярэміч. Сэкрэтар Бірукові́ч. Камітэт адчынены штодня, апроч сьвят, ад 9 да 3 гадзіны. Паседжаньні пленуму у панядзелкі ад 6 гадзіны.

Юрыдычны Адзел Б. Н. К. адчынены ад 11 да 2 гадзіны ў дзень. Прыймаецца складаньне просьбаў і заяў у беларускай і польскай мове і кіраваньне рознымі юрыдычнымі справамі. Бедным рада дарма. Дзеля працы ў аддзеле запрошаны спрактыкаваныя юрысты.

Інструктарскі Аддзел Б. Н. К. пасылаець інструктароў на правінцыю, памагае арганізацыям радай, коштамі, літэратураю. Загадчык А. Карабач.

Беларускае Выдавецкае Т-ва выдае ўсялякія кніжкі ў беларускай мове. Сябраў прынімае Урад Т-ва. Уступная плата—50 м., сяброўская гадавая складка—100 м. Адрэс Т-ва Вільня, Віленская вул. № 33, кв. 1 (адчынена ад 4 да 5 гадз. у дзень). Старшыня М. Гарэцкі, сэкрэтар А. Луцкевіч.

Беларуская Кнігарня, Беларускага выдавецкага Таварыства, Вільня, Завальная, 7. Прадаюцца усялякія кнігі падручнікі для пачаткавых школ і гімназій, поўныя зборы твораў беларускіх клясыкаў, сцэнічныя творы, песьні з нотамі, газэты і розныя пісьменныя матар'ялы (сшыткі, алаўкі, пёры і іншае інш.). Прыймаюцца заказы ад школ і культурна-асьветных арганізацый на самай сходнай цане. Каталёгі высылаюцца дарма.

Беларускае Выдавецтва У. Знамяроўскага, Вільня, Вострабрамская, 5 (Пасаж). Друкуе кнігі, газэты і прыймае дробныя заказы на ўсіх тутэйшых мовах. Склад уласных выданьняў.

Коопэратыўная Друкарня „Друк", Вільня, Вострабрамская, 5 (Пасаж) прыймае усялякія беларускія і іншыя заказы.

Беларуская Школьная Рада, Вільня, Вострабрамская, 9. Старшыня М. Каханові́ч, сэкрэтар А. Луцкевіч. Клапоціцца аб беларускіх школах і наагул аб справах беларускае асьветы. Памагае радай, коштамі і кнігамі.

Беларускі Школьны Аддзел пры дэпартамэнту асьветы. Вільня, Каўкаская вуліца (рог Вялікай Пагулянкі), 2, другі паверх, налева, пакой № 13. Рэферэнт Б. Тарашкевіч.

Першая Віленская Беларуская Гімназія. (для хлопцаў і дзяўчат), Вільня, Вострабрамская, 9. Дырэктар М. Каханові́ч, інспэктар А. Дмахоўскі. Гімназія ў складзе 8 аснаўных (ёсьць паралельныя) і 2 прыгатавальных клясаў, з інтэрнатам пры ёй. Навука ў гімназіі даступна для самых незаможных дзяцей. Лепшыя вучні з пачаткавых беларускіх школ маюць магчымасьць паступіць у гімназію і вучыцца ў ёй зусім дарма. Скончыўшыя гімназію ў 1920 г. вучацца цяпер ў Віленскім унівэрсітэтце і ў вышэйшых школах заграніцай.

Беларускія пачатковыя школы ў Вільні. 1) Кальварыйская, 73. 2) Лідзкі тракт, могільнік. 3) Радунская 27-а. 4) Зарэчча, Панамарская, 12. 5) Аранбургская вуліца. 6) Антокаль. 7) Пры Беларускай гімназіі. Навука бясплатная. У кожнай школе даецца дзяцём сьнеданьне, а бяднейшым—вопратка.

Цэнтральная Рада Беларускага Вучыцельскага Саюзу. Канц. 1-ай Віленскае л. Гімн., Вільня, Вострабрамская, 9.

Першая Горадзенская Беларуская Гімназія (для хлопцаў і дзяўчат). Ёсьць вакансіі ўва ўсіх клясах. Горадня, вул. Ожэшковай, № 28. Дырэктар А. Томашчык.

Беларуская вучыцельская сэмінарыя ў Барунах. Дырэктар С. Рак-Міхайлоўскі. Адрэс м. Баруны Віленск. губ.

Беларуская гімназія ў Гарадку Вялейскага павета, Віленскае губэрні. Дырэктар Гышкевіч.

Беларуская гімназія ў Шаркаўшчызьне Дзісьненскага павету, Віленскае губэрні. Дырэктар Балай. Адчынены прыём.

Камітэт помачы пацярпеўшым ад вайны. Вільня, Біскупская, 12.

Прытулак Камітэта Помачы, Вільня, Вострабрамская, 9, (будынак гімназіі) Загадчыца Л. Васілевіч.

Саюз Сельскай Гаспадаркі, Вільня, Віленская, 33.

Беларускі коопэратыў „Райніца", Вільня, Вялікая Погулянка, 17 **Віленскі Саюз Кооператываў** маецъ сваю кантору і склады ў Вільны, на вуліцы: Малая Погулянка, д. № 12, на рагу Каўкаскай вуліцы і Тэатральнай.

Са складу выдаець за грошы і на замену за збожжа: цукер, селядцы, карасіну, падэшву, цьвякі, лакцёвы тавар, шкло аконнае, папіросы, паперу, сшыткі (цятрадкі), гузікі, іголкі, грабяні і ўсё патрэбнае да ўжытку.

Усім, хто цікавіцца — што такое коопэрацыя, і хто ахвоціцца грамадзкай працай заняцца — у саюзе задарма можна мець параду. Тут жа ёсьць кніжкі, патрэбныя для коопэратыўных дзеячаў і для коопэратыўных Таварыстваў. Інструктора, каторы дапамагаець навукай і радай, можна задарма вытрабаваць ад саюза на месца, дзе зьбіраецца злажыцца коопэратыўная Грамада.

Кватэра б. Беларускага Клюбу ў Вільні, Біскупская, 12.

Літоўская палікліника. (Віленская вул. проці Дабрачын. зав.) прыймае хворых ў аддзяленьнях: хірургічных хвароб, унутраных, на вочы, акушэрства і гінэколёгіі. Пользу даюць адмыслоўцы за самую невялічкую плату.

Доктар А. В. Краскоўскі. Прыймовыя гадзіны: да 10, 1½—2½, 5—6 у сераду ад 6. Вільня, Вострабрамская, 20, кв. 6.

Бібліатэка б. „Знаніе" мае багаты выбар кніжек да чытаньне ў розных мовах. Адчынена: 10—1 і 3—6 гадз. Адрэс: Віленская 33.

Бібліатэка Беларускага Навуковага Т-ва будзе адчынена дзеля карыстаньня на месцы для навуковых мэт ў памяшчэньні Т-ва пры Вострабрамскай вул. № 9.

«Kryniсa» biełaruskaja tydniewaja hazeta redakc. i administracyja: Zawalnaa wul. 7; ad 9—6. „KRYNICA" kaštuje: na hod. 300 mk., na paŭhoda 150 mk., na 3 miesiacy 75 mk., asobny numer 5 mk.

„Маладое жыльцё" — часопісь беларускай вучнёўскай моладзі — Вільня, Вострабамская, 9.

Шляхі да „Нашай Думкі": Рыга, Nikolaistr. 20. — Копэнгага В, Dannebrogsgade 39 A. — **Прага**, Wenzigowa 4. — **Бэрлін**, **W. 30**, Motzstr. 21. — **Чыкаго**, 1252 So Union ave, U. 5. 17. —**Нью-Іорк**. 728 Stanway ave Long Island City — **Канстантынопаль**, Брусса, № 27.—**Рэваль**. Post kast 153 — **Парыж**. 25 Avenue Viktor Emmanuel III. — **Горадня**, вул. Ожэшковай 28. — **Варшава**, Шпітальная 12, кв. 29, Беларускі Нацыянальны Камітэт.— **Ліда**, Вісмонты, 48. — **Саколка**, Беластоцкая вул., п. Індурскі, р. Парук. — **Ваўкавыск**, Шырокая вул., 52. — **Лодзь**, Скваровая № 1 — **Люцын**, Рэжыцкая вул., 38. — **Дзьвінск**, Варшаўская, 56 — **Баранавічы**, Шашовая, 188. — **Несьвіж**, Гарадзейская, 96.

Запісь ў Інформацыйны Адзел „Нашае Думкі" праймаецца на 3 месяцы на 50 польскіх марак за радок самага дробнага друку.

Пачатковыя школы, бібліатэкі, чытальні, могуць палучаць „Нашу Думку" **ДАРМА**, выслаўшы толькі грошы на перасылку газэты, (24 маркі ў 3 месяцы).

Усіх паважаных грамадзян войтаў і солтысаў, якім пасылаецца „Наша Думка", просім прысылаць нам адрасы сялян, якія таксама хочуць палучаць газэту.

Новыя кнігі.

М. Гарэцкі. — **„Гісторыя беларускае літэратуры"** (старадаўнае, новае і сучаснае). 208 стр., 33 рысункі, альбомная папера, цьвёрдая акладка. Цана 125 польскіх мар.

Я. Лёсік—**„Нашая крыніца"**, трэцяе чытаньне для беларускіх пачаткавых школ. 107 стр., цана 50 польскіх марак.

Тэрміналёгія арытмэтыкі, укладзеная Камісіяй Менскага Беларускаго Пэдагогічнага Інстытуту. Цана 10 польскіх марак.

Апрача таго, перадрукаваны:

1. **Лемантар „Зорка"** ч. 1 А. Смоліч, цана 20 м.
2. **Беларуская Граматыка** Тарашкевіча, цана 22 м.
3. **Задачнік Юрэвіча** год І.

Прадаюцца ў «Беларускай Кнігарні», Вільня, Завальная 7.

Да усіх Беларусаў

Проэктуючы выданьне ілюстраванае аднаднёўкі для Беларускіх Ваякаў, Культурна Прасьветная Падкамісія Беларускае Вайсковае Камісіі зьвяртаецца еа кожнага сьвядомага грамадзяніна Беларусі, а асабліва да літерацкіх, прасьветных, навуковых беларускіх сілаў, нацыянальных гуртков, камітэтаў, настаўніцкіх саюзаў, тэатральных і іншых іх родных арганізацыяў з просьбаю памагчы зьдзейсьніць гэтае заданьне прысылкаю гістарычных справак, расказаў, песьнаў, фатаграфіяў (а на магчымасьці і клішэ), вайсковых жартаў, прыказкаў і розных іншых матар'ялаў на адрас: Лодзь, Скварова 1, Беларуск. Вайск. Камісія, Культурна-Прасьветны Аддзел.

Па выкарыстаньні ўсё прысланае будзе зьвернена уласнікам з вялікай падзякаю.

А. Якубецкі
Майор і Старшыня Б. В. К.

Косьцевіч
Падпаручнік
і Час. Кіраўнік Культ.-Прасьв. Падк.

У суботу 9 красавіка (апрэля) г. г. ад 6 да 7 гадз.

на Літоўскіх Навуковых Курсах

будынак Літоўскай Гімназіі, Юраўскі праспэкт, д. № 38, трэці наверх, аудыторыя № 43

3-я лекцыя М. ГАРЭЦКАГА

„ГІСТОРІЯ БЕЛАРУСКАЕ ЛІТЭРАТУРЫ"

Цана білета 5 польскіх марак.

Чытайце і распаусюджывайце „Нашу Думку"!

Рэдактар і выдавец А. Кабычкін. Друкарня Б. Клецкіна, Мала-Стэфанаўская 23.